

Високий рівень фіскального перерозподілу суспільного продукту – характерна риса моделі розвитку вітчизняної економіки. Через значну частку фіскального перерозподілу, механічне скорочення бюджетних видатків має значний гальмівний вплив на економіку. Водночас, фіскальне скорочення може відбуватися лише із одночасним отриманням позитивного відклику з боку приватного сектору на збільшення потенційних ресурсів розвитку, що опиняються у його розпорядженні.

У виборі моделі бюджетної політики складається патова ситуація. *З одного боку*, держава обмежена в проведенні ліберальної бюджетної стратегії через неможливість скорочення переважної більшості видатків. *З другого боку*, держава також неспроможна продовжувати патерналістську політику, оскільки, переобтяжена фіскальним навантаженням, економіка не створює належного бюджетного ресурсу.

Таким чином, бюджетна реформа повинна розглядатися як складова завдання побудови економічної моделі, яка базується на засадах економічного прагматизму, підприємницької ініціативи, консолідованої суспільної відповідальності.

#### **Література:**

1. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання – Прес, 2003. 523 с.

**Томашівська Анастасія Володимирівна**

студентка 2 курсу ОС «магістр» факультету фінансів та обліку, ТНЕУ  
*Науковий керівник – к.е.н., доцент Савчук С.В.*

### **ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПЕНСІЙНИХ СИСТЕМ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН**

Рівень пенсійного забезпечення громадян є важливим показником соціально-економічного розвитку будь-якої країни. Застосований у світовій практиці глобальний пенсійний індекс (GlobalRetirementIndex), до якого входять 50 країн світу, демонструє рейтинг топ-десяти найкращих країн для життя на пенсії [1]. При складанні рейтингу враховують 20 показників, розділених на чотири основні категорії: здоров'я (включаючи тривалість життя і рівень системи охорони здоров'я країни), матеріальний добробут, якість життя пенсіонерів, а також фінансову складову. Згідно

рейтингу, найбільш сприятливими країнами для життя на пенсії є Швейцарія, Норвегія, Ісландія, Австралія, Нова Зеландія, Швеція, Австралія, Німеччина, Нідерланди, Австрія та Канада. Відтак бачимо, що північноєвропейські (скандинавські) країни є одними із найбільш сприятливих для життя у старості, з великими пенсіями і високим рівнем медичного і соціального обслуговування людей похилого віку.

Загалом аналіз пенсійних систем країн-членів ОЕСР дає можливість виокремити спільні та відмінні риси з українською пенсійною системою:

а) пенсійна система більшості цих країн (окрім Нової Зеландії та Австралії), як і пенсійна система України, складається з трьох рівнів;

б) співіснування обов'язкової і добровільної складових накопичувальної пенсійної системи, які взаємодоповнюють одна одну і забезпечують гідний рівень забезпечення громадян після виходу на пенсію;

в) сприяння розвитку недержавного пенсійного страхування зі збереженням жорсткого контролю діяльності недержавних пенсійних фондів з боку держави;

г) певний паритет у розподілі фіскального навантаження зі сплати страхових внесків між роботодавцем і найманим працівником, а також значний ступінь диференціації розміру страхових внесків у розрізі окремих країн. Якщо до внесення змін у податкове законодавство в Україні співвідношення внеску роботодавця до внеску найманого працівника при сплаті страхових внесків становило 91:9, а з 2016 р. – 100:0, то середнє таке співвідношення для країн ЄС становить 2:1. Так, фінансування першого рівня пенсійних систем Канади, Люксембургу, Німеччини, Південної Кореї, Польщі, США, Швейцарії та Японії здійснюється роботодавцем та найманим працівником однаковою мірою. В Австралії, Естонії, Ірландії (як і в Україні) внески сплачує роботодавець, а у Новій Зеландії, Чеській Республіці та Чилі – найманий працівник. Тариф страхових внесків вище ЄСВ в Україні (22%) встановлений у 13 країнах-членах ОЕСР, в інших 22 країнах утримують ставку внесків на пенсійне страхування на рівні, нижчому за вітчизняний;

д) пенсійний вік у більшості країн ОЕСР встановлений не нижче 65 років для чоловіків та 60 років для жінок. Однак тутіснують і певні винятки (зокрема, пенсійний вік для чоловіків в Естонії складає 63 роки, Чеській Республіці – 62 роки 8 місяців, Латвії та Угорщині – 62 роки 6

місяців, Словаччині та Франції – 62 роки, Південній Кореї – 61 рік, Туреччині – 60 років, Словенії – 59 років 8 місяців. Право вийти на пенсію раніше 60-річного віку мають жительки Словенії (59 років) та Туреччини (58 років). У п'яти країнах-членах ОЕСР (Греція, Ісландія, Іспанія, Німеччина і Норвегія) вік виходу на пенсію становить 67 років як для чоловіків, так і для жінок. Пізніше усіх на пенсію виходять японці – у 70 років. Однак при цьому слід враховувати, що жителі острова належать до довгожителів планети, середня тривалість життя яких становить майже 84 роки. Українці, середня тривалість життя яких складає 71,7 роки, живуть ще в середньому 11 років на пенсії;

е) рання пенсія надається на 2–5 років раніше, якщо особа відповідає певним вимогам, зокрема має необхідний мінімальний страховий стаж;

є) за кожний повний або неповний місяць (квартал, рік) дострокового виходу на пенсію розмір дострокової пенсії зменшується на встановлений відсоток. Так, у Фінляндії та Канаді розмір пенсійних виплат щорічно зменшується на 7,2%, Ісландії – на 7%, Швейцарії – на 6,8%, США – на 6,67% (після трьох років – 5%), Словаччині – на 6,5%, Португалії та Японії – на 6%, Естонії – на 4,8%, Німеччині – на 3,6%;

ж) відстрочення виходу на пенсію стимулюється її підвищенням (коефіцієнт підвищення становить від 4,2 до 12% за додатковий рік роботи), термін відстрочення становить від 1 до 5 років з можливістю поєднання пенсії за віком із доходами від зайнятості. Відтак, на нашу думку, одним із важливих напрямів реформування солідарного рівня системи пенсійного забезпечення в Україні може стати удосконалення механізму відстрочення виходу на пенсію зі збільшенням при цьому розміру пенсійної виплати;

з) звуження масштабів накопичувальної складової пенсійної системи аж до повної відмови від її використання через її нестабільний фінансовий стан та негативний вплив на державний бюджет.

Принагідно зазначимо, що пенсійну реформу, яка дала початок створенню накопичувальної пенсійної системи і переходу до трирівневої моделі, в успішних країнах почали впроваджувати не так вже й давно. Однак навіть за такий короткий час їм вдалося не лише вирішити проблему гідного пенсійного забезпечення своїх громадян, але й накопичити внутрішні ресурси, які стали довгостроковим інвестиційним капіталом для розвитку економіки.

## Література:

1. 2016 Global retirement index: adapting retirement systems to changing demographics. URL:<http://www.silvereco.eu/2016-global-retirement-index-adapting-retirement-systems-to-changing-demographics/> (дата звернення: 15.10.2019).

**Тудзьо Сергій В'ячеславович**

студент 2 курсу ОС «магістр» ННІОТ, ТНЕУ  
*Науковий керівник – к.е.н., доцент Мелих О.Ю.*

## **ФІСКАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ**

Одним із основних джерел наповнення бюджетів усіх рівнів у більшості розвинутих країн та країн, що розвиваються є прибуткові податки, серед яких – податок на доходи фізичних осіб (ПДФО).

Зокрема, у країнах, які є членами ОЕСР, надходження від справляння індивідуального прибуткового податку становлять близько 25% сукупних податкових надходжень.

З моменту набуття чинності Податковим кодексом України, механізм справляння ПДФО зазнав суттєвих змін: змінювались як ставка податку, так і база оподаткування.

На важливість ПДФО в Україні, як одного із суттєвих джерел наповнення бюджетів різних рівнів, вказує той факт, що з 2015 року спостерігається щорічне зростання частки надходжень від справляння даного податку у доходах Зведеного бюджету України (див. рис. 1.).

Так, у 2018 році від справляння ПДФО до Зведеного бюджету України надійшло 211,2 млрд. грн. або 17,9% сукупних доходів, що на 120,4 млрд. грн. більше порівняно з 2015 роком.

Особливо значні темпи зростання надходжень ПДФО до Державного бюджету України спостерігалися у 2015 р. Так, у 2015 р. обсяг надходжень ПДФО до державного бюджету зріс у 3,5 рази. Насамперед, це було зумовлено розширенням бази оподаткування ПДФО за рахунок оподаткування доходів у вигляді процентів та сум пенсій (що перевищують 10 тис. грн.) за ставкою 15%, а також запровадження військового збору (ставка 1,5%).